

**De honden blaffen, de karavaan trekt verder
(Arabisch spreekwoord)**

De kunst is een veelkoppige draak: houw de ene kop af en hij steekt een andere op, en hoe meer koppen er worden afgehakt hoe meer er bijgroeien. Hoeveel pogingen er in de loop van de tijd ook zijn ondernomen om de kunst aan banden te leggen of – volgens een hedendaagse formulering – ‘maatschappelijk relevant’ te maken, telkens duikt hij weer in een andere gedaante in een onverwachte hoek op.

Juist door zijn onvoorspelbaarheid is de kunst ongrijpbaar. Noch de inquisitie noch het fascisme hebben hem kunnen onderwerpen. Zelfs in de toekomst zoals door Huxley of Orwell beschreven zou dit niet lukken. Er zijn geen maatregelen tegen het onvoorzienbare mogelijk.

**Het beeld is het gezicht van het kunstwerk.
Dit gezicht brengt gedachten tot uitdrukking die niet onder woorden kunnen worden gebracht.
Beeldende kunst zonder beeld is als een opgezet dier: een vorm zonder de trilling van spieren, zonder de glans van het oog.
Onze fantasie is in staat om zelfs het meest toevallige beeld zo aan te vullen dat het een verklaarbare betekenis krijgt.
De betekenis van het beeld bepaalt de communicatieve waarde van het kunstwerk.**

**De kunstenaar die zijn problemen etaleert zadelt anderen met zijn moeilijkheden op. Er is pas sprake van communicatie als er geen problemen meer zichtbaar zijn.
De stotterende dichter en de vals spelende violist vinden geen gehoor. De schilder moet erin slagen ook het niet geslaagde geloofwaardig te maken.
Wie contact zoekt met iemand die zijn taal niet begrijpt komt verder met gebaren dan met een woordenboek. Maar iconologie en semantiek zijn voor sommige beschouwers even belangrijk als woordenboeken voor sommige reizigers.**

**Zolang hij aan het werk is blijft de schilder eenzaam en verstoken van communicatie.
Iedere openbaarheid voordat hij zich heeft uitgesproken komt neer op een prijsgeven van de vrijheid om te zeggen wat hij wil. Hoe toleranter de maatschappij hoe groter de verleiding om zich voortijdig bloot te geven.
In de catacomben zijn grote kunstwerken ontstaan en het protest tegen de muilkorf heeft de kunst belangrijke impulsen gegeven.
De moderne publiciteitsmiddelen hebben daarentegen menig kunstwerk in de wieg gesmoord.**

**Het einde van de kunst hangt samen met het einde van de slavernij. De kunst wordt overbodig door het ontstaan van een collectieve creativiteit, zoals die van New Babylon.
Zonder een maatschappelijke omwenteling echter kan de kreet ‘einde van de kunst’ niets anders betekenen als ‘einde van de laatste vrijheid’.
Dus weg met de anti-kunst!**

Constant

januari 1978

The dogs bark, the caravan travels on (Arab proverb)

Art is a many-headed dragon: you cut off one head and it is replaced immediately by another; the more heads are severed the more reappear. So many attempts have been made in the course of time to pin down art or – to use a contemporary expression, to make it ‘socially relevant’ – but every time it rears a new head in an unexpected corner.

Its very unpredictability makes art elusive. Neither the Inquisition nor Fascism succeeded in taming art. Even in a future such as envisaged by Huxley or Orwell, art remains indomitable. It is impossible to take measures against what is unpredictable.

The face of an artwork is the representation. The features express ideas that cannot be said in words. Visual art without representation is like a stuffed animal: a form without the tremor of muscles, without the lustre of the seeing eye. Our imagination is capable of supplementing even the most random image so that it acquires an intelligible meaning. The meaning of the image determines the communicative value of the artwork.

The artist who makes a display of his problems imposes his own difficulties on others. Communication is possible only when the problems have been dealt with. The poet with a stammer and a violin that is off key are not heard. The painter must give credibility even to what has failed. Anyone who wants to communicate with someone who speaks a different language will get further with gestures than with a dictionary. But to some spectators iconology and semantics are as important as dictionaries are to some types of traveller.

So long as he is working the painter is alone and lacks communication. Any publicity before he has completed his statement amounts to a surrender of the freedom to say what he wants. The more tolerant a society, the greater the temptation to expose oneself prematurely. Great masterpieces of art have been created in catacombs; the protest against censorship has given important impulses to art. Modern publicity methods, on the other hand, have nipped many an artwork in the bud.

The end of art is connected with the end of slavery. Art becomes superfluous when there is collective creativity, as in New Babylon. But without a social revolution the slogan ‘art is dead’, means no more than ‘the last vestige of freedom is dead’.
So down with anti-art!

Constant

January 1978